

veščina

Letnik XXVII.

Celovec, petek, 3. marec 1972

Štev. 9 (1546)

Manjšinskih vprašanj ni mogoče reševati mimo manjšine

Odkar je bila objavljena vest, da je koroška deželna vlada poslala na Dunaj svoj predlog oziroma načrt, kako in kje si zamišlja rešitev vprašanja dvojezičnih topografskih napisov, je to vprašanje postalo spet zelo aktualno. V raznih listih so temu vprašanju posvetili že precej pozornosti, toda v razliko od tozadavnega pisanja v tisku v Sloveniji so na Koroškem in v Avstriji skoraj brez izjeme povsem prezrli nekaj, kar pa se nam zdi ravno najbolj važno: namreč dejstvo, da vprašanj, ki so kakorkoli povezana s položajem in usodo tukajšnje slovenske manjšine, ni mogoče reševati mimo in proti interesom te manjšine.

To načelo smo koroški Slovenci v zvezi z izvajanjem določil člena 7 državne pogodbe vedno spet poudarjali, posebno še zato, ker je vse dosedanje „izvajanje“ teh določil šlo mimo nas in so nam bile „rešitve“, če manjšinska zakona o šolstvu in sodnem jeziku sploh moremo tako imenovati, enostavno oktroirane s silo močnejšega.

Zdaj je, kakor izgleda, v pripravi „reševanje“ nadaljnega določila člena 7, vprašanja dvojezičnih topografskih napisov. Podrobnosti tozadavnega načrta deželne vlade niso bile objavljene. Znano je le toliko, da je ta načrt zgrajen na kriterijih, po katerih naj bi dvojezične napise namestili samo v tistih občinah oziroma celo samo vaseh, v katerih je bilo pri ljudskem štetju 1961 ugotovljenih najmanj 20 odstotkov slovensko govorečih prebivalcev oziroma je bil tak odstotek dosežen pri prijavah otrok k dvojezičnemu pouku.

Tudi v tem vprašanju smo koroški Slovenci že ponovno povedali svoje stališče ter opozorili na tozadavno določilo državne pogodbe, ki v § 3 člena 7 jasno in nedvoumno predpisuje, da morajo biti označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini kakor v nemščini „v upravnih in sodnih okrajih s slovenskim ali mešanim prebivalstvom“. Pri tem je posebej gotovo, da so podpisniki državne pogodbe, torej tudi Avstrija, morali točno vedeti, za katero ozemlje gre, za katere upravne in sodne okraje veljajo določila člena sedem, kajti nikjer v državnih pogodbah ni niti besedice o poznejšem določanju teritorija ali o kakršnekoli številčnem ugotavljanju manjšine.

Koroški Slovenci smo zato vedno odklanjali vsako obliko takih ugotavljanj, ker smo mnenja, da niso uporabno sredstvo za sodobno reševanje narodnostnih vprašanj. Še posebno ne v koroških okoliščinah, kjer zahteva po ugotavljanju manjšine prihaja ravno iz vrst naših najhujših narodnih nasprotnikov in kjer so tudi uradna ljudska štetja vedno služila le umetnemu atomiziranju slovenske narodnostne skupnosti.

Naše stališče je, da je vprašanje dvojezičnih napisov, kakor sploh vsa določila manjšinske zaščite, treba reševati po črki in duhu državne

Nixonov obisk na Kitajskem:

„POTOVANJE MIRU“

ob eksplozijah ameriških bomb

Svoj obisk v LR Kitajski je ameriški predsednik Nixon imenoval „potovanje miru“, čeprav je ameriško letalstvo ravno v dneh tega obiska močno povečalo svoje bombne napade na Vielnam. In vendar je ta obisk v gotovem smislu služil tudi stvari miru: začel se je taliti led, ki je skoraj četrt stoletja prekrival odnose med Ameriko in Kitajsko, kar bo vsaj v daljši perspektivi nujno prispevalo k uditvi miru v tistem delu Azije, kjer je danes slišati le govorico ameriškega orožja.

Obisk predsednika Nixona se je končal v podobnih okoliščinah, kot se je začel, namreč brez velikih ceremonij, ki so sicer v navadi pri

državniških obiskih. Povsem drugačno pa je bilo vzdušje, ki je vladalo med obiskom. O tem vzdušju poročila trdijo, da je bilo mnogo bolj pristržno, kot so splošno pričakovali. In komentatorji, ki so vajeni brati med vrsticami, tudi iz uradnega ameriško-kitajskega sporočila razberejo precej več, kot je tam res zapisano.

Na podlagi tega skupnega sporočila ocenjujejo kot izredno važno predvsem dejstvo, da se je Amerika prvič javno priznala k znanim načelom miroljubne koeksistence. Obe strani namreč soglašata, da bi morale vse države kljub razlikam družbene ureditve navezati odnose na osnovi načel suverenosti in ozemeljske nedotakljivosti, prepovedi agresije proti drugim državam, nemešavanja v notranje zadeve drugih ter enakopravnosti, vzajemne koristi in miroljubnega sožitja. Amerika in Kitajska sta pripravljene izvajati ta načela v medsebojnih odnosih. Poleg tega pa nobena od obeh držav ne bo skušala doseči vodilnega položaja v Aziji in na Pacifiku ter bosta obe nasprotovali prizadevanjem katerekoli druge države ali skupine držav, da bi si tak položaj ustvarile.

Drugi pomembni zaključek je ta, da Amerika priznava, da obstaja ena sama Kitajska in da je Formosa njen del, pri čemer je ameriška vlada zainteresirana na mirni rešitvi vprašanja Formoze s strani Kitajcev samih. Končni cilj Amerike

Že deset let pogajanja o razorožitvi

V dobrem tednu, 15. marca, bo minilo deset let, odkar po krajših ali daljših presledkih zaseda v Ženevi razorožitvena konferenca Združenih narodov. V teh desetih letih so se pestro menjala svetla in temna obdobja. Kljub različnim oviram je le uspelo doseči tudi nekaj sporazumov, kot je zlasti leta 1963 sklenjeni sporazum o prepovedi jedrskih poskusov v ozračju, vesolju in na vodi, leta 1967 sklenjeni sporazum o miroljubni uporabi vesolja in nebesnih teles ter končno še sporazum o prepovedi širjenja jedrskega orožja.

Od tega tedna naprej v Ženevi spet zaseda razorožitvena konferenca. 545. seja v „jubilejnem“ desetem letu se je začela z govorom glavnega tajnika OZN Waldheima. Na uvodni seji pa so tudi povedali, da sta na dnevnem redu predloga za prepoved jedrskih poskusov v podzemlju in za prepoved strupenih plinov.

Prav tako z zanimanjem pa je javnost sprejela ameriško pobudo, naj bi na konferenci v Ženevi sodelovala tudi LR Kitajska.

pogodbe ter v sodelovanju s prizadeto manjšino. Tega načela se je dosledno držala ravno naša država, ko je šlo za vprašanje njene manjšine na Južnem Tirolskem; vedno je poudarjala, da je za Avstrijo sprejemljiva samo tista rešitev, s katero soglašata in jo sprejme prizadeta manjšina. Isto načelo mora razumljivo obveljati tudi v našem vprašanju: ne more in ne sme biti reševanja manjšinskih vprašanj brez sodelovanja in privolitve manjšine!

SPOMINSKA SLAVNOST

OB 30-LETNICI IZSELJEVANJA KOROŠKIH SLOVENCEV

Letos bo minilo 30 let od zločinskega izseljevanja koroških Slovencev. Za to obletnico bosta Narodni svet koroških Slovencev in Zveza slovenskih organizacij na Koroškem v sodelovanju s Krščansko kulturno zvezo in Slovensko prosvetno zvezo priredila

SPOMINSKO SLAVNOST

ki bo v nedeljo 16. aprila 1972 s pričetkom ob 14.30 uri v celovškem Domu glasbe.

Podrobnosti o tej prireditvi bomo še pravočasno objavili.

Prireditveni odbor

je umik vseh ameriških sil in vojaških naprav s Formoze, kjer bo ameriška vlada svojo vojaško prisotnost postopno zmanjševala vzporedno s popuščanjem napetosti.

Medtem ko se v teh dveh pogledih nakazuje očitna sprememba v dosedanjih ameriški politiki, so stališča Amerike in Kitajske v drugih vprašanjih, zlasti glede Indokine, ostala nespremenjena. Glede dvostranskih odnosov pa so se domenili za različne oblike sodelovanja, vendar je prve sadove pričakovati šele čez nekaj časa.

Sploh so politični opazovalci mnenja, da Nixonovi pogovori na Kitajskem niso privedli do neposrednih rezultatov, marveč je le daljnoročno pričakovati postopno izboljšanje v medsebojnih odnosih, kar bo vplivalo tudi na bodoči razvoj svetovne politike.

Odmevi na obisk so precej različni ter segajo od navdušenega zadovoljstva preko bolj ali manj prikritega nezaupanja tja do ostre kritike. Ne glede na vse to pa je eno gotovo: ne le Nixon, marveč najširša mednarodna javnost upa, da bo „seme, posejano med tem potovanjem, zrastle v trden mir“.

V Italiji bodo predčasno volili

Enobarvni italijanski vladi, ki jo je krščanski demokrat Andreotti sestavil iz samih članov svoje stranke, je spodletelo že pri prvem poskusu, da bi dobila zaupnico v poslanski zbornici. Zaradi tega poraza je predsednik republike Leone v začetku tega tedna razpisal predčasne državnozborske volitve, ki bodo 7. in 8. maja, torej skoraj točno eno leto pred rednim potekom mandatne dobe starega parlamenta.

Zaradi razpisa predčasnih volitev so se politične stranke znašle v hudi časovni stiski, saj morajo zdaj v kratkih tednih opraviti vse tisto delo, za katero bi sicer imele časa dobro leto. Kljub temu pa je javnost pozdravila odločitev predsednika republike, ter mu večina časopisov priznava, da je „delikatno nalogo“ rešil dobro in brez pretresov.

Vsekakor je dejstvo, da je bil stari parlament sestavljen tako, da po razhodu prejšnje koalicije leve sredine ni bilo več možno sestaviti trdne vlade. Po drugi strani pa je seveda vprašanje, ali in v kakšni meri bodo v tem pogledu privedle do spremembe letošnje volitve, ki naj bi nakazale novo smer političnega razvoja v Italiji.

Tudi Italija krši obveznosti

ki jih ji nalaga mednarodna pogodba

V Italiji so pred kratkim obhajali 25-letnico podpisa mirovne pogodbe in je Primorski dnevnik objavil uvodni članek, v katerem pod naslovom „Po četrstoletju“ opozarja zlasti na odprta vprašanja slovenske narodnostne skupnosti. Pisec članka ugotavlja, da ni dovolj poznati le gole določbe pogodbe, marveč je treba predvsem poznati tudi vzroke njenega nastanka in potoke pogajanj za sklenitev pogodbe.

Potem je v članku rečeno, da ni moč dvomiti v spoznanje, da brez poznavanja resničnih vzrokov takih pogodb, ki za četrto, pol ali celo stoletje določajo usodo Evrope in sveta, noben javni delavec ne more in ne bo mogel pravilno usmerjati političnega dogajanja v prihodnosti. „Pri nas pa v resnici ne bi smelo biti našega razgledanega mladince, ki ne bi vedel, kako so v tistih dveh povojnih letih politiki, ki so komaj znali naše kraje s težavo pokazati s prstom na zemljevidu — kaj šele, da bi se potrudili in si jih osebno ogledali — kako so torej ti politiki s posebne vrste imperialističnim sadizmom vrisali najmanj deset raznih razmejitvenih črt med Reko in Vidmom, med Puljem in Celovcem, in to izmučeno zemljo sesekljali, kot seseklja s svojimi kosmatimi in nerodnimi rokami mesar kak telečji zrezek.“

List nato opozarja na obveznosti Italije, ki se je v mirovni pogodbi obvezala, da Slovincem ne bo krtila njihovih narodnih svoboščin; dejansko pa so se ne-nehno vstili primeri kršenja teh obveznosti in se je temu še pridružilo nič manjše število primerov kršenja določb poznejše republiške ustave. Članek potem spominja na tedanjega predsednika vlade in na obljube, ki jih je vseboval njegov odgovor med lanskoletnim sprejemom slovenske delegacije, ter ugotavlja, da glede vse-

bine teh obljub ne more biti dvoma, da so jih dolžni izpolnjevati tudi sedanji in vsi bodoči nasledniki prejšnjega predsednika vlade. Prav tako spominja članek na vrsto predlogov za globalno zaščito Slovencev v Italiji, ki so jih ustreznim ustanovam predložile posamezne slovenske organizacije in politične stranke, potem pa zaključuje:

Doseči tako zaščito, na katero čakamo že 25 let, to bo naša in naloga vseh demokratičnih sil ter vseh naših bratov in prijateljev ne šele v četrstoletju, ki je pred nami, temveč že v prihodnji zakonodajni dobi rimskega parlamenta. Noben demokrat ne bi namreč smel več dopustiti, da se v osnovnih šolah in vrtcih videmske pokrajine nadaljuje raznarodovanje več tisoč slovenskih otrok (najmanj 2000), hkerati pa bi moral storiti vse, da se odstranijo vzroki, ki so povzročili razpolovitev števila učencev slovenskih šol v goriški in tržaški pokrajini, števila, ki se mora vsaj v prihodnjih 25 letih približati onemu, ki so ga te naše šole že dosegle pred 25 leti.

„To pa bomo dosegli le, če ne bomo vztrajali na tisti razcepljenosti, ki smo jo dosegli v preteklih 25 letih, da namreč Slovinci v Italiji glasujemo za nič manj kot za kar 11 strank. Kje je vzrok take „atomizacije“ v tem četrstoletju? Tudi to ni nevažno vprašanje, ki se postavlja ob tej važni obletnici. Vsekakor pa se nam zdi očitno, da ne moremo imeti nobene koristi, če se ob tem tolažimo na primer z navajanjem podatka, da je bilo drugod še slabše kot na primer, da je med obema vojnoma bilo v weimarskem parlamentu kar 38 strank. Pač pa bi bilo verjetno bolj razumno, če bi v prihodnjih 25 letih poskušali odstraniti v čim večji meri vpliv tistih, ki so in ki še vedno k taki cepitvi prispevajo.“

Dunajski mednarodni veleesejem

se pripravlja na svojo 95. prireditvev

Mednarodni veleesejem na Dunaju je ustanova, ki se ponaša s peditelno tradicijo in ki si je v zadnjih desetletjih utrla pot med največje tovrstne prireditve na svetu. Trenutno se dunajski veleesejem pripravlja na svojo 95. prireditvev, ki bo v dneh od 15. do 19. marca, namreč pomladanski veleesejem, na katerem se bodo spet zbrala gospodarska podjetja iz vseh delov sveta, da domačim in tujim obiskovalcem predstavijo naj sodobnejše proizvode in dosežke.

Ustanovljen je bil dunajski veleesejem kot splošni sejem. Tak je v bistvu ostal vse do danes, vendar je sledil tudi razvoju časa ter je že pred leti začel uvajati strogo ločitev po strokah, tako da danes lahko govorimo o splošnem veleesejmu 30 strokovnih sejmov. Temu primerno je potekala tudi ureditev razstavnega prostora, zlasti na razstavišču, kjer so uredili poseben razstaveni center, ki bo svojo premiero doživel prav ob letošnji pomladanski prireditvi.

Z ureditvijo razstavnega centra so začeli oktobra lani. Poskrbeli so najprej za napeljavo vodovoda, električnega toka, kurjave, telefonske zveze in podobnih naprav; potem so povsem obnovili posamezne hale ter jih medseboj povezali s pokritimi hodniki; poleg tega so uredili tudi potrebne parkirne prostore, gostinske lokacije in vse drugo. Današnji razstaveni center zajema 9 hal na področju med južnim portalom in novo sejmsko restavracijo ter obsega skupaj okroglo 20.000 kvadratnih metrov pokritega razstavnega prostora.

V tem novem razstavnem centru se bo kot prva predstavila razstava pohištva, ki bo prirejena v dneh od 11. do 14. marca in ki bo potem vključena v okvir letošnje pomladanske sejmske prireditve, kjer bo poleg devetih hal razstavnega centra imela na razpolago še nadaljnje tri hale. Ob sodelovanju 200 razstavljalcev bo letošnji sejem pohištva sploh največji, kar jih je doslej bilo na Dunaju.

Drugo težišče pomladanske sejmske prireditve bo sejem gradbeništva in gradbenih strojev. Na skupni površini 75.000 kvadratnih metrov bo 290 domačih in inozemskih razstavljalcev demonstriralo najrazličnejše potrebščine za gradbeništvo, kjer bo obiskovalec srečal stroje, gradbeni material, gradbene pritiskline in vse drugo, kar potrebuje gradbeno podjetje pri izvedbi raznih gradbenih naročil.

Na področju kmetijstva bodo spet priredili vrsto posebnih razstav, kot na primer pod

naslovom „Kako napravim pravilno?“ razstavo o gradnji in vzdrževanju potov; nadalje razstavo z naslovom „Dopust na kmetiji“, poučno razstavo mineralnih gnojil in razstavo semenja; med razstavami „živilnih eksponatov“ velja omeniti 21. avstrijsko razstavo pitovnega goveda; razumljivo pa bodo na sejmju predstavili tudi avstrijska in inozemska vina.

Dunajska delavska zbornica bo svojo letošnjo razstavo posvetila racionalizaciji delovnega mesta ter bo demonstrirala možnosti, ki jih nudi moderna tehnika v pisarni. Dunajska trgovinska zbornica pa bo tokrat opozorila na vprašanje dežel v razvoju ter bo z razstavo „Partnerji v skupnem svetu“ prikazala problematiko pomoči tem deželam.

Važno mesto v okviru pomladanskega sejma bo končno zavzemal tudi turizem. Poleg domačih turističnih podjetij in ustanov bodo na svoje naravne lepote, zgodovinske zanimivosti in druge privlačnosti opozarjale tudi številne druge države, med njimi zlasti avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina, Jugoslavija, Bolgarija, Vzhodna Nemčija, Poljska, Romunija, Sovjetska zveza in Grčija.

Naj ob koncu omenimo še eno novost dunajskega veleesejma: prvič bo sejmska prireditve trajala le še pet dni, od katerih bo sta prva dva dneva namenjena nakupovalcem in drugim interesentom, ostali trije dnevi pa bodo na razpolago za splošen obisk.

Svetovni turizem 1971

Po poročilu Mednarodne zveze uradnih turističnih organizacij (UIOOT) je bilo lani v svetu 181 milijonov turistov, kar je za 7 odstotkov več kot v letu 1970, ko so jih našli 169 milijonov. Brez stroškov za prometne storitve so turisti lani porabili 19,9 milijarde dolarjev, to je 11 odstotkov več kot v prejšnjem letu, ko je potrošnja turistov znašala 17,9 milijarde dolarjev.

Ceprav so rezultati po stopnjah rasti nekoliko skromnejši kot v letu 1970 — takrat je bila zabeležena v številu turistov stopnja rasti 10 odstotkov in pri dohodkih iz turizma 16 odstotkov — lanske rezultate vendarle ocenjujejo kot zelo uspešne z ozirom na svetovni gospodarski položaj, ki nikakor ni spodbujal turističnih potovanj v inozemstvo.

Značilno za svetovni turizem v letu 1971 je bilo oživljanje potovanj na območje Srednjega vzhoda, ki je sledilo letom počasnega naraščanja. Zlasti pa so bila živahna potovanja v države severne Afrike. Na Karibih se je mednarodni turizem po razmeroma slabem prometu v letu 1970 lani razvijal spet boljše, medtem ko je bil razvoj v Severni Ameriki umirjen. V številnih evropskih državah se je inozemski turistični promet lani povečal, pa tudi v drugih predelih sveta je kazal znamenja vzpona.

V letu 1971 se je torej ekspanzija turističnih potovanj nadaljevala po vsem svetu. Razvoj je celo presegal dolgoročno predvidevanja mednarodne zveze UIOOT, po katerih naj bi se število vseh prihodov turistov gibalo do leta 1980 med 250 in 280 milijoni.

Iz avstrijskega časopisa se da sklepati, da bo diplomatska administracija kljub dobri volji državnikov skušala omejiti dvojezično območje na čim manjši obseg. V prid prijateljskih odnosov bi bilo, da se javni dvojezični napisi postavijo pravično povsod na spornem ozemlju med ljudmi nemško-koroškega in slovensko-koroškega jezika.

Ze samo celotno plebiscitno ozemlje je leta 1919—1920 nastalo kot posledica dejanskega jezikovnega položaja. Sam sem pred prvo svetovno vojno kot dijak obhodil najsevernejše slovenske vasi na južnem Koroškem, bival v vaseh Ziljske doline kot vojak XVIII. maršbataljona 27. „slovenskega domobranskega polka“ in se pričal, da je vse kmečko prebivalstvo slovenskega rodu. Takrat je bila splošno znana severna črta območja, ki je bilo skoraj strnjeno naseljeno s slovenskimi kmečkimi ljudmi.

Pri postavitvi dvojezičnih napisov ne gre, kot je to bilo pri razpravah o mirovni ali pozneje o avstrijski državni pogodbi, za odločitev, kateri državi bo pripadalo sporno ozemlje. Gre za ozemlje, ki je vse zajamčeno avstrijsko in avstrijsko tudi ostane. Gre za mednarodno važno zadovoljitev obveznosti na avstrijskem ozemlju in za zadovoljitev splošno človeških plemenitih dolžnosti do avstrijskih državljanov. Gre tudi za pomiritev, ki jo prinaša zadovoljitev ljudski pravičnosti za čiste državne sosedske odnose. Široka rešitev

bo vplivala prav pogosto tudi na pripadnike avstrijske manjšine — na Slovence in Hrvate — kot na zadovoljne in dobre avstrijske državljanke, a tudi na njihove nemško govoreče sosede, in sicer v prid zmanjšanja mučne nacionalne napetosti med njimi.

V prid pravičnosti primerjajmo številke (navaja jih „Die Presse“, 2. febr. 1972, str. 3): prvič iz

Neizpolnjena obljuba

Ob 7. členu avstrijske državne pogodbe

leta 1910, ko je bilo naštetih 66.463 ali 18 odstotkov Slovencev v vsej koroški deželi; in drugič z današnjo domnevo 25.000 ali 7 odstotkov celotne dežele. Manjka 41.463 Slovencev, ki pa se, kot je znano, niso izselili, ampak jih je politika štetja preuredila iz slovensko-koroško govorečih v nemško-koroško govoreče ljudi. Torej so ti ljudje in njihovi potomci še zmerom na istem ozemlju. Dejansko je ta številka nekeje okrog 100.000, toda v jezikovni zmešnjavi, ki tam vlada, se sploh ne da ugotoviti.

Iz teh in drugih razlogov bi bilo zadoščeno pravici, da dvojezične napise postavijo do severne črte, ki zajema vso Celovško kotlino in slovenski del Ziljske doline: Roskofel pri Pontablju — vzhodno mimo Šmohorja — gorovje med Dravsko in Ziljsko dolino od Šmohorja do Gummern — preko Osojskega jezera na Osojske Ture — Senturška gora —

Štalen — Svinška planina — Labod — Dreieckkogel na štajersko-koroški meji.

Jugoslovanska javnost, ki pozna vprašanja dvojezičnosti, pričakuje, da bodo na navedenem mešanem ozemlju postavljeni dvojezični napisi. Ti bodo dobro služili tudi kot orientacija jugoslovanskim turistom, ki bodo rajši obiskovali te kraje Avstrije, ker

jim bodo s tem postali bolj domače kulturni.

Prijateljsko sosedstvo naj bi torej upoštevalo bridko preteklost nacističnega in nacionalističnega nasilja v tem delu zatiralsko najbolj prizadetega ozemlja. Podpisnice avstrijske državne pogodbe so soodgovorne za položaj manjšine na tem območju, ki je bilo predmet neštetihi diskusij. Te so pripeljale do zedinjenosti tako za saintgermainsko mirovno pogodbo kot za avstrijsko državno pogodbo po drugi svetovni vojni, kar naj bi se sedaj končno približalo miroljubni razrešitvi.

Tudi sam plebiscit iz leta 1920 ni poravnal. Ni mogoče reči, da ni šlo za hud vpliv na opredeljevanje plebiscitnih upravičencev, pa tudi ne, da bi bile spoštovane kakšne visoke etične in ideološke norme nasproti „malemu narodu, ki ima svoj zgodovinski prostor v sredi evropske civilizacije“. Izmed 27.181 (69,18 odstotka celotne

plebiscitne cone A) upravičencev s slovenskim občevalnim jezikom (Slovencev) jih je glasovalo za AVSTRIJO 10.527, a za svojo etnično skupino v Jugoslaviji le 15.279. V ozadju takšnih opredelitev volivcev slovenske manjšine v koroški deželi stojijo velike obljube, ki so bile dane ne le v propagandni praksi, ampak celo od meritornega Koroškega deželnega zbora z dne 28. septembra 1920. Dvanajst dni pred bližnjim glasovanjem je razglasil: „DA HOČE VAROVATI SLOVENSKIM ROJAKOM NJIHOV JEZIKOVNI IN NARODNI ZNAČAJ... JIM DAJE JAMSTVO ZA OBSTANEK SVOJEGA NARODNEGA ŽIVLJENJA IN ZA SVOJ NARODNI IN KULTURNI VZPON“.

Prav socialdemokratska stranka (danes njeni socialistični nasledniki) je dala navodilo svojim slovenskim članom, naj glasujejo za Avstrijo (proti svoji narodnostni opredelitvi). Tako je 5.900 SLOVENCEV te stranke oddalo svoje glasove v prid Avstrije, kar je že tudi bilo dovolj, da je odločilo izid glasovanja: 15.279 + 5.900 = 21.179, kar je bilo 56,77 odstotka in bi odločilo izid v prid Jugoslavije. Čas je, da pride do poravnave, izpolnitve obljub in obveznosti ter da se obrne kolo tako, da bo slovenska manjšina resnično mostu miru med državama, a ne tarča šovinističnih napadov. (Konec prihodnjic)

Jaka Avšič
(Delo, Ljubljana, 27. 2. 1972)

POŠIROKEM SVETU

NEW YORK — Varnostni svet se je moral ponovno baviti z vprašanjem izraelske agresivnosti. Ob koncu prejšnjega tedna so namreč izraelske enote spet izvedle večdnevne napade na sosednje libanonsko ozemlje, kjer so izraelska letala povzročila veliko materialno škodo, ubila pa tudi večje število ljudi. Na libanonsko zahtevo je o teh napadih razpravljal tudi varnostni svet, ki je Izrael sicer obsodil, vendar ni sprejel nobenega ustreznega sklepa oziroma sprožil akcije proti izraelski napadalnosti.

PARIZ — Francoski inštitut za demografijo meni, da bodo evropske industrijske države za pokritje demografske primanjkljaja in za zadovoljitev gospodarskih potreb do leta 1980 potrebovale dvakrat več tujih delavcev kot letos. Omenjeni inštitut ugotavlja, da se potreba po tuji delovni sili v drugih evropskih državah povečuje, medtem ko Francija „začenja izvajati selektivno politiko zaposlovanja“. V industrijskih državah zahodne Evrope trenutno živi in dela od 10 do 11 milijonov tujih delavcev, od tega jih je 4 do 5 milijonov s Sredozemskega območja.

BONN — Vodja bavarske krščansko-socialne unije Franz Josef Strauss je pozval bonsko vlado, naj se loti dejanj za normalizacijo odnosov z LR Kitajsko. To naj bi bonska vlada po njegovem mnenju napravila še prej, preden ratificira lani sklenjena sporazuma o ureditvi odnosov med Zahodno Nemčijo ter Sovjetsko zvezo in Poljsko.

RIM — Nova italijanska vlada, ki jo je sestavil Andreotti iz samih članov krščansko-demokratske stranke, je ob koncu prejšnjega tedna, ko se je predstavila parlamentu, doživela poraz, ko ji je bilo s 158 proti 151 glasovom izrečena nezaupnica. Predsednik republike Leone je na podlagi tega poraza v ponedeljek razpisal predčasne državnozbornske volitve, ki bodo 7. in 8. maja letos.

LONDON — V Veliki Britaniji je trenutno več kot 1,6 milijona brezposelnih in ne samo milijon, kot skuša dokazovati vlada. Tako ugotavlja komentator znanega „Daily-Expressa“, ki trdi, da dobiva vlada zavestno potvorjena oz. prikrojena poročila o stanju brezposelnosti, da bi tako varala javnost. Če vlada v bližnji bodočnosti ne bo podvzela ustreznih ukrepov, bo število brezposelnih kmalu naraslo na 2,5 milijona, poudarja omenjeni list.

BEOGRAD — Jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac bo v dneh od 5. do 8. marca obiskal Alžirijo, od 8. do 11. marca pa še Tunizijo.

WASHINGTON — Po štirimesečni razpravi je ameriški predstavniški dom odobril program pomoči tujini v višini 3,2 milijarde dolarjev. Tako je ta pomoč izpadla precej manjša, kot je prvotno zahteval predsednik Nixon.

ZENEVA — Komisija Združenih narodov, ki raziskuje status žensk v svetu, je sporočila, da celo svetovna organizacija sama diskriminira ženske. Po sporočilu te komisije je namreč med 2250 zaposlenimi v Združenih narodih samo 328 žensk.

SAIGON — Južnovietnamski predsednik Nguyen Van Thieu se je v pogovoru s sodelavcem uglednega ameriškega lista „New York Times“ zavzel za sklicanje konference vseh držav jugovzhodne Azije ne glede na razlike v ureditvi teh držav. Cilj take konference naj bi bil, kakor je menil južnovietnamski predsednik, doseči „nevtralizacijo“ tega območja.

DAKA — Predsednik vlade Bangladeša Mudžibur Rahman je pozval glavnega tajnika OZN Waldheima, naj pošlje v Banglades svojega posebnega odposlanca, ki naj bi se na lastne oči prepričal, da so glasovi o množičnih preganjanjih in umorih biharske manjšine popolnoma izmišljeni. Hkrati ga je zaprosil, naj se zavzame za to, da bi se izboljšale življenjske razmere 400.000 Bengalcev v Pakistanu.

PARIZ — Po podatkih, ki so jih objavili v Evropski gospodarski skupnosti, so v okviru te skupnosti Italijani največji jedci kruha; na leto ga pojedo namreč 122 kg povprečno na osebo. V Franciji porabijo na leto 108, na Nizozemskem 86 in v Zahodni Nemčiji 84 kg kruha na osebo. Glede porabe krompirja je na prvem mestu Belgija s 190 kg, Luksemburčan ga poje 165 kg, Nizozemec pa 86 kg. Jajc porabijo v Luksemburgu 250, v Zahodni Nemčiji 248 in v Belgiji 198 na leto in osebo. Potrošnja mesa pa je naslednja: Luksemburg 72 kg, Belgija 58 kg, Francija 56 kg, Zahodna Nemčija 53 kg in Nizozemska komaj 37 kg na osebo in leto.

BANJALUKA — Kolektivni delovnih organizacij v Banjaluki se bavijo z načrti, da bi v prihodnjih štirih letih v sosednjih občinah zgradili 20 novih tovarn in s tem ustvarili nova delovna mesta za 5000 zaposlenih.

Domači književni ustvarjalci

prejeli nagrade Slovenske prosvetne zveze

V okviru izredno dobro uspele Prešernove proslave, o kateri smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista in s katero je počastila slovenski kulturni praznik, je Slovenska prosvetna zveza podelila literarne nagrade domačim knjižnim ustvarjalcem. O teh nagradah je bilo uvodoma poudarjeno, da bi naj bile pobuda za književno ustvarjanje med koroškimi Slovenci, podelitev nagrad prav za Prešernov dan pa je hkrati tudi naš najlepši poklon našemu velikemu pesniku, saj z lastnim ustvarjalnim delom lahko upravičeno rečemo, da koroški Slovenci po svojih močeh sooblikujemo slovenski kulturni prostor. „Zato smo tembolj veseli, da danes lahko praznujemo tudi sad lastne literarne ustvarjalnosti,“ je naglasil dr. Joško Buch, „s tem pa lahko tudi upravičeno zastopamo dediščino Orfeja slovenskega naroda.“

Prispevke, ki so jih na podlagi razpisa poslali posamezni pesniki in pisatelji, je objektivno ocenilo petčlansko razsodišče, v katerem so bili Mitja Mejak, urednik RTV Ljubljana, dr. Janez Rožar, profesor na višji šoli v Mariboru in v Vidmu, prof. Hanzi Schnabl, ravnatelj srednje šole na Plešivcu, Pepca Weiss, učiteljica na glavni šoli v Pliberku, in pesnik Andrej Kokot. Po temeljiti presoji je žirija odločila, da se za prozo podeli samo prva nagrada, za poezijo pa poleg prve tudi še dve drugi nagradi.

Nagrade so bile priznane z naslednjimi utemeljitvami:

● Prvo nagrado za prozo prejme **FLORIJAN LIPUSCH** za roman „Zmote dijaka Tjaža“. Delo brez vsakega prilagajanja kriterijam sodi v sodobno slovensko prozo mlajšega rodu. Avtor v svojem romanu na moderen način opisuje mladega človeka, ki se bori z vplivi okolja, ki je od njega zahtevalo brezkompromisno poslušnost. To v njem povzroča hude notranje konflikte, ki jih postopoma rešuje in prerašča v samostojno mislečega človeka. Roman je močno osebno pobarvan in je pisatelj v tem oziru tudi sebi dosleden.

● Prvo nagrado za poezijo prejme **VALENTIN POLANŠEK** za pesniško zbirko „Odmev radosti“. Zbirka je modernizirano tradicionalno domovinsko pesništvo, ki ga odlikujejo dokajšnje jedrnatosti ter osebni pogledi na občeloveške pojave in narodnostne razmere. Njen izraz je tudi pokrajinsko močno obarvan. Polanškova poezija je doživljajsko sklenjena in brez ponavljanja posameznosti.

● Drugo nagrado za poezijo prejme **MILKA HARTMANOVA** za pesniško zbirko „Let spomini“. Pri tej zbirki gre za življenski opus, ki se predvsem naslanja na sloven-

čestokrat prepletena tudi z motivi pesnikovega domačega okolja.

Utemeljitev žirije je prebral dr. Joško Buch, nagrade v skupnem znesku 14.000 šilingov pa je razdelil predsednik SPZ Hanzi Weiss, ki je nagrajencem tudi čestital in jim želel še mnogo ustvarjalnega uspeha. Milki Hartmanovi pa je posebej izrekel še čestitke za njeno 70-letnico ter ji izročil šopek cvetic.

V drugem delu prireditve so sopranistka Vanda Gerlovič, basist Ladko Korošec, violini Rok Klopčič in pianist Lipovšek izvajali izbran spored komorne in operne glasbe, ki je bil pri številnem občinstvu deležen navdušenega sprejema. Tako je prireditve potekala na izredno visoki umetniški ravni ter izzvenela kot lepo uspel in vsebinsko bogat prispevek koroških Slovencev ob kulturnem prazniku slovenskega naroda.

Koroški pevski zbori

„OB ZILJI IN DRAVI“

V zadnji številki smo poročali, da je tovarna gramofonskih plošč Helidon v Ljubljani po posredovanju in ob sodelovanju Slovenske prosvetne zveze v Celovcu založila gramofonsko ploščo s posnetki koroških pevskih zborov. S tem je specifična koroška ljudska pesem dobila tudi svoj glasbeni zapis na gramofonski plošči, kakor je dejal predstavnik tovarne, ki je glede kvalitete posnetih zborov in pesmi poudaril, „da je ta slovenska ljudska pesem zapeta z občutkom in bi lahko bila marsikateremu zboru matičnega naroda zgled, kako naj se poje slovenska pesem“.

Plošča s posnetki pevskih zborov nosi naslov „Ob Zilji in Dravi“ ter obsega skupaj 16 komadov. Da jih naštejemo kar po vrsti:

— *Pojdam u Rute*, koroška narodna v priredbi Zdravka Švikaršiča, poje moški zbor „France Pasterk-Lenart“ pod vodstvom Vladimira Prušnika, solist Folti Hartman.

— *Ušno je vibred*, Franc Leder Lesičjak, priredil Luka Kramolc, poje mešani zbor „France Pasterk-Lenart“, dirigent Vladimir Prušnik, solisti Miha Kuhar ter ženski tercet Anica Kežar, Micka Hribernik in Micka Škof.

— *Slanica*, koroška narodna, poje moški zbor SPD Loga vas pod vodstvom Stanka Černica, solist Tevži Kakl.

— *Mam pa mihno kajžo*, koroška narodna v priredbi Pavleta Kernjaka,

poje moški zbor SPD „Bilka“ iz Bilčova pod vodstvom Valentina Kapusa, solist Karel Ogris.

— *Le tja, kjer je trata zelena*, Simon Olip, igra instrumentalni trio Tonija Maka iz Sel, pojeta Marta Velik in Tomi Ogris.

— *Jes sm an frišn jagr*, Franc Leder Lesičjak, priredil Luka Kramolc, poje moški zbor „France Pasterk-Lenart“ pod vodstvom Vladimira Prušnika.

— *Je biv an huspud Bebenav*, Pavle Kernjak, poje moški zbor SPD Loga vas pod vodstvom Stanka Černica, solista Tevži Kakl in Hanzi Stroj.

— *Oj ti norčava hvava*, koroška narodna v priredbi Pavleta Kernjaka, poje moški zbor „France Pasterk-Lenart“, dirigent Vladimir Prušnik.

— *So še rožce u bartlnu*, koroška narodna, priredil Vasilij Mirk, poje mešani zbor „France Pasterk-Lenart“ pod vodstvom Vladimira Prušnika, solista Anica Kežar in Mirko Ogris.

— *Mojcej*, Pavle Kernjak, poje moški zbor SPD Loga vas pod vodstvom Stanka Černica, solist Tevži Kakl.

— *Roža na vrtu*, koroška ponarodna, poje moški zbor SPD „Bilka“ iz Bilčova pod vodstvom Valentina Kapusa.

— *Sem se rajtov ženiti*, narodna priredil Toni Mak, igra instrumentalni trio Tonija Maka iz Sel, pojeta Marta Velik in Tomi Ogris.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na

premiero slovenskega barvnega filma

NA KLANCU

- v petek 10. marca ob 20.30 uri v Celovcu, Volkskino
 - v nedeljo 12. marca ob 11.30 v Železni Kapli, kino Ziegler
 - ob 17. uri v Št. Jakobu v Rožu, kino Janach
- ob navzočnosti režiserja, glavnih igralcev in drugih sodelavcev filma.

Film „Na klanecu“ je po istoimenskem romanu največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja posnelo filmsko podjetje Vesna film v Ljubljani. Režiral je Vojko Duletič, ki je pripravil tudi scenarij; glasbo je prispeval Jože Privšek, v glavnih vlogah pa nastopajo Štefka Droščeva, Janez Bermež, Tone Kuntner, Lučka Drolc-Uršičeva in Ivan Jezernik.

Ljubitelji slovenske filmske umetnosti prisrčno vabljeni!

„Mladi rod“ v pomladni obleki

Tako po ovitku kakor po vsebini je nova številka „Mladega roda“ posvečena najlepšemu letnemu času — pomladi. Že pri listanju po tej številki ima človek vtis, kakor da se narava prebuja iz zimskega spanja v novo življenje. Mladi bralci bodo spet lahko izbirali med dolgo vrsto zanimivih in poučnih spisov, v katerih bodo odkrivali skrivnosti narave, se srečavali z zgodovino (tokrat bodo z Mladim rodom napravili izlet v preteklost Velikoveca), predvsem pa se seznanjali z lepoto svojega materinega jezika.

Pri tej številki Mladega roda spet zelo prijetno presenetijo veliko številno domačih sodelavcev, zlasti učiteljev, ki naši mladini tudi na ta način hočejo pomagati, da bo njihovo učenje čim bolj uspešno.

Dvojna številka Mladega roda stane 6 šilingov; naročila je treba poslati na naslov: Mladi rod, poštni predal 45, 9021 Klagenfurt-Celovec.

„Hvala vam, da ste iskreni. Vedel sem za to. Vaša naloga je ugotoviti, kdo se skriva za tajinstvenim duhovnikom. To bo koristilo obema.“

Udarila sta si v roko — napravila sta dobro kupčijo ...

„Da boste prepričani o moji naklonjenosti, vas bom seznanil z uslugo, ki sem vam jo vnaprej pripravil. Vaša sestra je zapletena v zbiranje pomoči za Osvobodilno fronto. Jasno je, da stoji za denarjem oče. Prav nič mi ni mar, zakaj taktizira. Opozorite ju! Za zdaj bom poskrbel, da se jima ne bo zgodilo nič hudega. Vnaprej pa je vse odvisno od najinega sodelovanja. Vse, kar sva se tukaj menila, naj pogoltnete te stene!“

Valjhun se je znašel v zanki, ko je mislil, da je že ušel. „Nemogoče ... Sestra? Mislim, da jo poznam ...“

„Ne slepite se! Dandanes ne pozna nihče nikogar dovolj dobro. Tudi vi svojih ne. Uredite doma stvari tako, da bo prav.“

Major si je prižgal cigareto. Ob zavesti, kako se mu je načrt posrečil je zadovoljno puhnil dim, Valjhun pa je izgubil še tisto trohico samozavesti, s katero je bil prišel na sestanek. Njegovi naklepi, kako bo izigral majorja, so izpuhteli ko dim. Strah pred vsevednim gestapom je imel hipnotično moč.

Zunaj se je zmračilo. Kavarno je napolnila gruča policijskih oficirjev. Igrali so šah in se dolgočasili. Ko sta se z majorjem domenila, da bi naslednji dan, če bo zdrav, pogledala vilo, se je Valjhun poslovil. Ko je odhajal skozi vrata, si je Wolf mislil: „Sel mi je na led kot pomladanski zajec. Prignal sem ga v kot, od koder ni umika. Tako bom razdril vse te vražje nakane, drugo za drugo, potem pa prešel znova v napad.“

Šel je v restavracijo nasproti kavarne in naročil večerjo. V kosteh je začutil svinčeno težo in v možganih

„Znano vam je, da do svojih sovražnikov nisem prav nič nežen. Povsod imam ljudi, ki me obveščajo. Obveščen sem, da me tajno vodstvo belih namerava spraviti s poti. Gotovo so vam že prišle na ušesa te govornice.“

Neizprosno se je zazrl vanj, rekoč:

„Tega ne morete utajiti, ker vam berem iz oči. Povejte mi, ne bom vam zameril, kvečjemu koristilo vam bo. Premislite, v kakšno nevarnost vas ženejo tisti, ki nameravajo porabiti vas, sami pa se skrivajo po škofijah in samostanih, medtem ko vi ginete na pravi fronti.“

Valjhun je povesil oči. Nervozno je stiskal kozarec in v dušku popil ostanek. Wolf pa ga je še močneje privil:

„Ne vem, zakaj sem do vas prijazen. Všeč ste mi, ker ste poštenjak in idealist. Prav nobenega užitka ne bi imel, če bi vas moral uničiti. Vaša odkritost bi mi napravila veselje, ker bi se prepričal, da se o vas nisem zmotil. Saj veste, preden se vidva z advokatom odpeljeta nazaj v mesto, vas lahko pospravijo partizani,“ je pritaknil pomenljivo.

„Prav imate, gospod major. Do vas nisem bil nikoli neiskren. Hotel sem vam povedati, ko pa ste že sami omenili, vam povem zdaj. Obrnili so se tudi name.“

„Kdo?“ je hlastno vprašal Wolf.

„Človek, ki me je povabil na sestanek v cerkev, je bil maskiran.“

„To je bil angleški agent. Samo oni delajo tako zvito in preračunljivo. Vedo, da sem jim na sledi. Samo vprašanje časa je, kdaj jih bomo zgrabili, dragi moj!“

Ko je Valjhun neprevidno zblebetal želje svoje tajne zveze, se je Wolf prijateljsko nasmejal, naročil novo pijačo in mu segel v roko:

STONE SVETINA

112

UKANA

DRUGA KNJIGA

„Gospod poročnik Opozarjam vas na advokata, s katerim ste prišli. To je angleški agent, eden glavnih v našem zakulisnem vodstvu. Zavaljo njega sem vas poklical na razgovor. General bo uredil, da boste prišli večkrat s tem človekom v stik. Želim, da ga preslepate. Poročali mi boste o njem — zanj se zanimam iz posebnih razlogov. Tu imate vilo, pravite. Uredil bom, da boste prihajali sem brez težav. Znano vam je, da imamo mi pooblastila, kakršnih nima nihče drug. Prepričan sem, da mi ne boste odrekli te skromne želje.“

„Seveda ne, gospod major,“ se je izmotaval Valjhun in obljubil majorju, da bo delal zanj — kot je bil obljubil tudi duhovniku, da bo spravil s poti majorja ...

Wolf je srepel vanj, pil žganje in govoril:

„Pameten človek ste. Že nekajkrat mi je bilo žal, da sem vam zagodel tisto malo nerodnost. Da ne bo nesporazuma, vam povem, da mi že poročajo o njem ... Zato vam ne bo škodilo, če se bodo vaša poročila ujemala z drugimi.“

Valjhun se je stežka premagoval, da ni spremenil glasu. Kaj če bi majorju omenil duhovnika, ki ga je bil klical v cerkev? Morda je to le majorjeva zanka ... Wolf pa je nadaljeval:

Slovensko prosvetno društvo
„Danica“
v št. Vidu v Podjuni

vabi

na uprizoritev veseloigre

PRI BELEM KONJIČKU

v nedeljo 5. marca 1972 s pričetkom ob 14.30 uri pri Voglu v št. Primožu.

Ljubitelji prijetne zabave
prisrčno vabljeni!

odbor

Listino o pobratenju podpisali tudi v Škofji Loki

V zadnji številki našega lista smo poročali, da sta se občini Sele in Škofja Loka pobratili in da so prejšnjo nedeljo listino o pobratenju podpisali v Selah. Zadnjo soboto pa so se predstavniki selske občine mudili v Škofji Loki, kamor jih je povabila tamošnja občinska skupščina, da tudi tam podpišejo dokument o pobratenju. Delegacijo iz Sel je vodil župan Herman Velik, sestavljali pa so jo občinski odborniki, predstavniki društev in pevci, ki so sodelovali v kulturnem delu svečanosti.

Sprejem gostov iz Sel je bil prav tako prisrčen kot v Selah in to je razumljivo, saj je podpis listine o pobratenju s tem dobil dokončno formalno veljavo. Zato so tudi be-

sede predsednika občinske skupščine v Škofji Loki Zdravka Krvine, ki je goste sprejel v svojem uradu, bile res izraz odkritega prijateljstva, ki je med obema občinama nastalo na podlagi večletnega sodelovanja. V istem smislu je govoril tudi župan Herman Velik in izrazil prepričanje, da bo ta slovesni akt izhodišče za še tesnejše stike med obema občinama. Po svojih izvajanjih je župan Velik predsedniku Zdravku Krvini ter ostalim predstavnikom občine Škofja Loka izročil spominska darila, ki so pri

gostiteljih naletela na izredno zadovoljstvo: poklonil jim je novo gramofonsko ploščo s pesmimi koroških pevskih zborov, med katerimi sodelujejo tudi pevci iz Sel, ter knjigo „Koroška in koroški Slovenci“.

Svečanemu podpisu listine o pobratenju je sledil kulturni spored, pri katerem so sodelovali tudi pevci iz Sel in škofjeloški oktet „Jelovica“. Poleg tega so sodelovali še dijaki škofjeloške gimnazije, ki so pripravili nekaj recitacij, med njimi tudi pesmi Andreja Kokota. Po končanem kulturnem delu pa je predsednik Krvina goste povabil v novi hotel „Transturist“, kjer so se še dolgo zadržali v sproščeni družabnosti.

Bilčovščani gostovali v Slovenjem Plajberku

Minulo nedeljo je gostovalo Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ iz Bilčova v Slovenjem Plajberku.

V začetku sporeda so nam pevci iz Bilčova pod vodstvom pevovalke Francija Kapusa zapeli nekaj slovenskih pesmi, s katerimi so nas tako navdušili, da jih bomo skušali tozadevno posnemati. Sledila je igra „Lepa Vida“, ki je bila dobro uprizorjena in je zelo privlačila gledalce. Izredno velika u-

Megorje pri Vetrinju

Izteklo se je življenje Lorenca Macka, po domače Čebarka iz Megorij pri Vetrinju. Žalostno so peli zvonovi v hodiški farni cerkvi in naznanjali, da spremljajo na zadnji poti trpina Slovenca, ki je tudi v času fašističnega terorja delil usodo številnih koroških Slovencev, ki so morali zapustiti svojo domačo grudo in iti v pregnanstvo. V 72. letu storosti je po daljšem bolehanju prenehalo biti njegovo dobro srce. V globoki žalosti je zapustil ženo, hčerko in dva sinova.

V ponedeljek popoldne so ga ob veliki udeležbi pogrebcev in bivših sotrpinov izseljencev položili v domačo grudo na pokopališču v št. Ilju. Pogrebne obrede je opravil domači župnik Petričič, od rajne pa so se na domu in ob odprtem grobu poslovili logovaški pevci pod vodstvom Stanka Černica, ki so zapeli tako pretresljivo, da so marsikateremu pogrebcu privrele solze v oči.

Pokojno bomo ohranili v lepem spominu, sorodnikom, možu in hčerki z družino, pa izrekamo naše globoko sožalje.

Blagi pokojnik naj počiva v miru, žalujočim ostalim pa izrekamo naše odkrito sožalje.

deležba gledalcev in njih navdušenje je pokazalo, da trud igralcev ni bil zastonj.

Med obiskovalci so bili tudi župan s soprogo in domači župnik. Janko Ogris (starejši) iz Bilčova je po končani igri pozdravil sodelovanje med Bilčovsem in Slovenjem Plajberkom in hkrati raztolmačil zgodovino rodu „Ogrizov“ (rod Ogrisov v Bilčovu), ki kakor on pravi, izvirajo iz Slovenjega Plajberka.

Prisrčno se zahvaljujemo tako gostom iz Bilčova kakor tudi obiskovalcem iz Plajberka za številni obisk in upamo, da se bomo še večkrat videli tako v Bilčovu kot v Slovenjem Plajberku.

Prav tako se ob tej priložnosti zahvaljujemo tudi Andreju Lausgerju, ki nam je dal na razpolago dvorano in nam tako omogočil, da smo mladinci iz Plajberka na pustno nedeljo zaigrali veseloigro „Pričarani ženin“. Tudi ta prireditev je privabila veliko domačinov. Po končani igri smo se ob veselih zvokih kitare in harmonike zabavali do zgodnjih jutranjih ur.

Takšne in podobne kulturne prireditve ne služijo samo kulturnemu izživljanju, temveč tudi medsebojnemu spoznavanju in utrjevanju prijateljskih in tovariških vezi. Za bodoče bi Plajberčani želeli, da bi nas obiskali in pri nas gostovali tudi iz drugih krajev, kjer se več bavijo s kulturno-prosvetnim izživljanjem. Naše ljudstvo — moramo priznati — je zelo dovetno za igre in petje, za kar je najboljši dokaz velika udeležba na naših prireditvah. V Slovenjem Plajberku so odprta vrata. Pridite in prav radi vas bomo sprejeli!

VABILA NA PRIREDITVE

Farna mladina v Pliberku vabi na uprizoritev komedije Vojmira Rabodana

KADAR SE ŽENSKI JEZIK NE SUČE

v nedeljo 5. marca 1972 ob 14.30 in zvečer ob 19.30 uri v farni dvorani v Pliberku.

Farna mladina iz Železne Kaple vabi na pevski koncert

„Graških študentov“

in igro

„PESEM VOLKOV“

ki jo uprizori farna mladina iz Dobrle vasi v nedeljo 5. marca ob 11.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli.

Farna mladina v Dobrli vasi vabi na

KULTURNO PRIREDITEV

ki bo v nedeljo 5. marca ob 14.30 uri v farni dvorani v Dobrli vasi.

Gostujejo „Veseli študentje“ in dijaki iz dijaškega doma Heimlinger v Celovcu pa bodo uprizorili igro „Luč z gora“.

Katoliško prosvetno društvo v Globasnici vabi na

KULTURNO PRIREDITEV

ki bo v nedeljo 5. marca ob 19.30 uri pri Šoštarju v Globasnici.

Sodelovali bodo „Veseli študentje“, dijaki iz dijaškega doma Heimlinger v Celovcu pa bodo uprizorili igro „Luč z gora“.

Farni igralci iz št. Janža v Rožu vabijo na veselo igro o kruti resnici

„POSLEDNJI MOŽ“

ki jo bodo uprizorili v nedeljo 5. marca ob 19.30 uri pri Tišlarju v št. Janžu.

Vabljeni!

„Lepa Vida“ tudi v št. Ilju

Letos pozimi so neumorni igralci Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ v Bilčovu naštudirali igro „Lepa Vida“, ki je na domačem odru izredno dobro uspela. Zaradi tega so se odločili, da bodo šli tudi drugam na gostovanja.

Svoj prvi nastop izven domačega kraja so imeli pred tedni v Selah, ki je kljub neugodnemu vremenu dobro uspel.

Minulo nedeljo popoldne so prišli bilčovski prosvetaši gostovat v št. Ilj. Predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ Rupert Reichman je številne gledalce prav prisrčno pozdravil in jim želel mnogo užitka. Z igralci je prišel in počastil domačine v št. Ilju s svojim nastopom tudi moški pevski zbor. Pod vodstvom mladega pevovodje Kapusa je zapel res lepo ubrano nekaj pesmi, ki so bile nagrajene z burnim ploskanjem.

Zaloigro „Lepa Vida“ so igralci iz Bilčova podali s takšnim zanosom, da so se ob ganljivih prizorih marsikateremu gledalcu orosile oči. Med igralci, ki so vsi brez izjeme dobro odigrali svoje vloge, pa moramo še posebej omeniti in pohvaliti tri pastirce, ki so kljub svoji mladosti (saj so še otroci) čudovito in suvereno uveljavili na odru. Bilčovskim prosvetašem se torej ni treba bati, da bi jim v bližnji bodočnosti zmanjkalo dobrega igralskega naraščaja.

Takšnih in podobnih prireditev bi šentiljčani še večkrat radi videli. V prepričanju, da bodo neumorni bilčovski prosvetaši naštudirali še več iger, se domačini iz št. Ilja že kar v naprej priporočajo, da bi jih kmalu spet obiskali in osrečili s kakšno podobno kulturno prireditvijo.

ŠT. ILJ OB DRAVI

Vedno nam je hudo, ko spremeljamo znanko ali znanca na zadnji poti. Še huje je, ko nas prezgodaj zapusti žena in mater v najlepših letih. Komaj 40 let staro Marijo Valentinič, po domače Šlemerjevo iz Podjerberka pri št. Ilju, je kruta smrt popolnoma nepričakovano iztrgala iz naše srede in povzročila možu in hčerki z družino globoko žalost. Pokojna je bila zvesta pripadnica naše narodne skupnosti, prav posebno pa je bila znana kot izvrstna pevka, ki je dolga leta skupno s svojim možem pela v znamenem Kernjakovem pevskem zboru.

Prejšnji četrtek so rajno ob veliki udeležbi pogrebcev položili v domačo grudo na pokopališču v št. Ilju. Pogrebne obrede je opravil domači župnik Petričič, od rajne pa so se na domu in ob odprtem grobu poslovili logovaški pevci pod vodstvom Stanka Černica, ki so zapeli tako pretresljivo, da so marsikateremu pogrebcu privrele solze v oči.

Pokojno bomo ohranili v lepem spominu, sorodnikom, možu in hčerki z družino, pa izrekamo naše globoko sožalje.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone

utrujenost. Posilil se je z zrezkom in s solato. Potem se je dvignil prepričan, da je skrajno potreben postelje. Pri izhodu iz salona ga je dohitela servirka, ena njegovih obveščevalk, ki so mu redno nosile na nos, kdaj prihajajo jest posamezni gostje in kdo s kom sedi pri mizi. Včasih je bilo tudi to važno za njegove kombinacije. Povedala mu je, da ga v hotelski veži pričakuje neka gospa.

Bila je ena njegovih osebnih zaupnic. Videti je bila zelo vznemirjena in zaskrbljena. Wolf se je napotil mimo nje, ko da je ne bi poznal. Tik ob njej pa je dejal: „Pojdite za menoj.“

Zavil je po stopnicah v prvo nadstropje, v svoj urad. Pritisnil je na gumb. Vrata so se neslišno odprla in zaprla za obema. Molče jo je peljal v pisarno.

„No, kaj bo novega, gospa?“ jo je prijazno nagovoril in ji ponudil stol. „Kaj se je zgodilo, da ste tako preplašeni?“

„Dovolite, da vas vprašam, gospod major, kam ste zdaj namenjeni?“

„Kam? Če verjamete ali ne, naravnost v posteljo. Namreč v svojo.“

„Prosim vas, ne hodite danes v vilo, kjer stanujete. Ne sam ne s spremstvom.“

„Kako, gospa? Ne razumem vas.“

„Prosim vas, da ostanete tu, če hočete dobro sebi in meni. Na vas so pripravili atentat. Pravzaprav vas hočejo ugrabiti živega.“

Wolf se je mahoma zresnil. Za hip se je zagledal skozi okno v noč. To je torej tisto, kar mu že nekaj dni povzroča težak sen in moreče sanje.

„Upam, da to ni potegavščina. Resna ženska ste, to vam ne bi bilo podobno... Lahko pa je nekdo vas potegnil.“

Verjemite mi in ne sprašujte me več, če hočete še kaj zvedeti, kar vam bo koristilo. Vosovci so na delu, preoblečeni v nemške uniforme. Bojim se, da me je kdo opazil, ko sem prišla v hotel.“

Major je dvignil telefonsko slušalko.

„Dovolite, da grem, preden boste kaj ukrenili,“ je rekla.

Spremil jo je do vrat in se vrnil. Po hrbtu ga je oblivala zona. Za hip se je zgrozil. Torej je doumel stvarilni notranji glas, ki mu je velel, naj ne gre na zvezo s Tončkom...

Stopil je k telefonu in zavrtel številko svojega stanovanja. Kadar ga ni bilo doma se je oglasila gospodinja. Telefon je molčal. Zveza je bila prekinjena. Nato je zavrtel številko policijske enote stotnika Vogta. S hreščočim glasom je ukazal dežurnemu:

„Takoj mi dajte stotnika.“

„Ga ni, gospod major. Šel je spat.“

„Ekspresno mi ga vrzite iz postelje.“

Težko je čakal, da so dobili stotnika. Ukazal mu je, naj takoj pošlje patrolje, ki naj zasedejo prehode čez reko in pole čez progo k pobočjem gozdov. Na vzhodno stran jezera pa naj gre patrolja, ki naj kar na slepo strelja z dvema strojnicama. Alarmiral je še enoto divizije Brandenburg. Vse drugo je spravil na noge dežurni oficir.

Potem je ugasnil luč in stopil k oknu. Zajela ga je blagodejna tema. Navdal ga je občutek, da se je skril v globoko praproto. Gladina vode se je z nočjo umirila, bila je temna; v njej so se prelivale sence oblakov med togimi sencami gora.

Ceste okoli hotela so kmalu oživele. Po asfaltu so topotali nagli koraki. Na nekaj mestih so švignile v zrak rakete. Ko so zabobnele strojnice na tistem kraju, kjer je bil ukazal,

ga je obšlo ugodje nove moči. Tesnoba se je razblinjala. Zabobnelo je tudi ob reki in še na drugih mestih. Zopet je gospodovala njegova volja.

Kmalu potem so patrolje brandenburgovcev pripeljale tri moške in ženske. Prijeli so jih v bližini njegovega stanovanja. Nihče izmed njih ni bil oborožen, vsak je imel izgovor, zakaj je bil zunaj. Za uvod so jih pretepli z bikovkami in jih zvezane pahnili v sobo, kjer naj bi dočakali dne. Wolf jih ni zaslišal. Te reči je vedno prepuščal drugim.

Pokanje je kmalu utihnilo. Sklenil je, da bo prenočil v hotelu. Legel je, toda zaspati ni mogel. Kot riba na suhem se je premetaval vse do jutra.

15

Vosovci so se po neuspelem poskusu ugrabitve majorja Wolfa umikali vsak na svojo stran. Na srečo so se ob nastopu nemških patrolj in prvem streljanju zavedeli, da je akcija izdana. Vse skupine so se izvlekle iz mesta ob jazu brez težav in žrtev. Nemci so zajeli samo skupino „legancev“, ki naj bi bila najavila prihod majorja v vilo.

Blisk je ostal pri Nestorju. Morala sta proučiti še šibke točke obrobni postojank žandarjev in oboroženih nemških kmelov priseljencev, ki naj bi jih napadle brigade.

V zaselku Kupljeniku, uro hoda od jezera, sta Blisk in Nestor na javki v zadnji hiši, tik pod gozdom, čakala na pomembnega Jelovčanovega obveščevalca, ki ga je bil Nestor vključil v njegovo mrežo pred dobrim mesecem.

Čeprav so mladinci stražili, se je Nestor nestrpnost oziral skozi okno na stezo, ki je držala k hiši iz doline. Nemške postojanke so bile na obeh straneh, le hrbet jima je varovalo strmo pobočje Jelovice.

SAMOUPRAVLJANJE V JUGOSLAVIJI IMA ZGODOVINSKE KORENINE

VLADIMIR KLEMENČIČ — PAVLE APOVNIK:

3

ZDRUŽEVANJE OBČIN

na dvojezičnem ozemlju Južne Koroške
v luči manjšinske problematike

Današnji pravni status občin sloni na noveli zveznega ustavnega zakona iz leta 1962, BGBl. 206/62. Po tej noveli je občina teritorialna enota, s pravico do samouprave. Ustavna novela zagotavlja občini tako imenovano lastno področje dejavnosti (eigener Wirkungsbereich) in določa taksativno, katere zadeve spadajo v to področje. Od 11 točk naj navedem kot primer samo gradnjo, krajevno prostorsko načrtovanje, javni red in mir na območju občine in zdravstvo v krajevnem obsegu. Vse zadeve na lastnem področju dejavnosti rešuje občina samostojno, brez nalogov ali obveznih navodil deželnih ali zveznih oblasti. Na tako imenovanem „poverjenem področju dejavnosti“ (übertragener Wirkungsbereich) opravlja občina naloge splošne deželne in zvezne javne uprave po obveznih navodilih deželnih in zveznih oblasti, na primer statistika, matičarstvo, obrtno pravo (lokalna potreba za koncesije).

Občina pa ni samo najnižja upravna oblast, temveč ima poleg tega pomembno družbeno politično in gospodarsko funkcijo. Značilno za družbeno politično funkcijo občine je po ustavi garantirana samouprava občine. Država izroča občini določene zadeve v samostojno reševanje brez obveznih navodil in brez rednih pravnih sredstev zoper odločitve občinskih organov na instance izven občine. S tem, da se oblikujejo občinski organi (občinski svet, občinski predstojništvo, župan) na podlagi občinskih volitev, je v sestavi občinskih organov izrazena politična volja občanov. Le-ta se izraža ob občinskih volitvah in v delu občinskih organov, kjer se aktivira politični interes občanov. Občina je do neke mere šola in temelj demokracije.

Občina je tudi gospodarska enota, podjetnik, pri čemer pa razvija predvsem take dejavnosti, ki za privatna podjetja niso privlačne, ker ne dajejo dobička, kot so npr. vodovodi, kanalizacija, odvažanje smeti, kopališča in podobno.

Splošni gospodarski razvoj dežele nalaga občinam vrsto novih nalog. Razvoj turizma na primer zajema vedno bolj odmaknjene občine in tam zahteva poleg privatnih investicij tudi investicije iz javnih sredstev za izboljšanje tako imenovane infrastrukture, to je tistih pogojev, na katerih sloni družbeno gospodarski razvoj občin ali dežele (ceste, vodovod, električno omrežje, kanalizacija in druge službe v splošnem javnem interesu). Te investicije zahtevajo vedno večje občinske izdatke, ki so odvisni od večjega števila prebivalcev v občini in od stopnje njene gospodarske razvitosti. To pa ni mogoče doseči ob sedanjih upravno-teritorialni razdelitvi. Potrebno je torej zvišati število prebivalcev in povečati stopnjo gospodarske razvitosti občine. Večje število prebivalcev je tudi pogoj za industrializacijo, ki ji je potreben velik rezervoar delovne sile z različno poklicno kvalifikacijo.

Zakon o finančnem izenačevanju (Finanzausgleichsgesetz 1967) določa „ključ“, po katerem se razdelijo skupni davčni dohodki med zvezo, deželami in občinami. Po doslej veljavnem zakonu dobivajo občine z večjim številom prebivalcev večji delež dohodkov od davkov kot občine z manj prebivalcev. Delitev dohodka od davkov po občinah je naslednja:

do 1000 prebivalcev	ključ 1 1/6
1001 do 10.000 prebivalcev	ključ 1 1/5
10.000 do 20.000 prebivalcev	ključ 1 2/5
20.000 do 50.000 prebivalcev	ključ 2
nad 50.000 prebivalcev	ključ 2 1/5

Zveza občin in zveza mest se trudita, da bi uvedli v zakon o finančnem izenačevanju občin več stopenj, na primer še stopnje od 1000 do 2500, od 2500 do 5000 ter od 5000 do 10.000 prebivalcev.

Število prebivalcev pa ni zanimivo samo iz občinskega finančnega vidika. Iz upravnega vidika je očitno, da majhne občine ne morejo zaposliti visoko kvalificiranih občinskih uradnikov. Po načrtu službenih mest v občinski upravi občine z manj kot 1500 prebivalci ne morejo nastavitviti uslužbencev z maturo. Absolventa visoke šole lahko zaposle občine z več kot 8000 prebivalci, za občine z več kot 10.000 prebivalci pa je to obvezno. Po dosedanjih izkušnjah mora šteti občina vsaj 2000 prebivalcev, če hoče ustvariti kolikor toliko ugodno razmerje med občinskimi dohodki in izdatki za občinsko upravo. Večje število prebivalcev v občini zagotavlja možnost zaposlitve višje kvalificiranih uslužbencev v občinski upravi in s tem tudi ugodnejše možnosti za delitev dela med uradniki. Od določenega števila občanov je odvisna organizacija „centralnih služb“ in uslužnostnih dejavnosti, kot so na primer ljudska šola, poštni urad, denarni zavod, lekarna, zdravnik, žandarmerija, trgovine z živili in podobno.

(Se nadaljuje)

V soboto je zbornica obrtnega gospodarstva za Koroško povabila zastopnike tiska in radia na zelo zanimiv in poučen razgovor s prof. dr. Malaschofskym z Dunaja v političnih problemih naše sosede Jugoslavije. Prof. dr. Malaschofsky je izvedenec za vprašanja evropskega jugovzhoda in izvrsten poznavalec Jugoslavije.

V svojih izjavah je nakazal težkoče, s katerimi se bori Jugoslavija, in navedel njih glavne vzroke.

Neugodna geografska lega posameznih republik: Hrvaška, ki se razteza v obliki srpa od madžarske meje do Jadranskega morja, ima radi tega komunikacijske težkoče. Bosna, kljub bližini morja razen nekaj kilometrov nima obale itd. Narodnostni razvoj republik je silno neenoten, pri tem igrajo različne vere in jeziki prav posebno vlogo. Velikega pomena je tudi izobrazba. Po uradni statistiki iz leta 1961 Slovenija nima analfabetov, Hrvat-

ski jih je tokrat imela 12,1 odstotka, Srbija 21,9 odstotka, Makedonija 24,5 odstotka in Bosna 32,5 odstotka (večino med nepismeni-mi zavzemajo ženske). Politični položaj Jugoslavije, ki po besedah dr. Malaschofskega trenutno doživlja nacionalno krizo, ni nekaj novega temveč rezultat omenjenih dejavnikov in je starejšega datuma. Že leta 1962 je Tito v svojem govoru v Splitu obsojal šovinistično miselnost posameznih republik in jih rtilil, da morajo ostati nerazdružljiv del skupne domovine Jugoslavije. Prav tako tudi samouprava, ki jo prakticirajo v Jugoslaviji, po osvoboditvi ni sama od sebe padla z neba, temveč ima zgodovinske korenine. Že za časa turške nadvlade in pozneje pod fašizmom so se svobodoljubna južnoslovenska ljudstva kot hajduki oziroma partizani zatekla v samotne vasi, kjer so se skupno z domačini borili, prehranjevali in upravljali. Ista miselnost prevladuje še danes. V samoupravnih ustanovah, ki se stalno razvijajo in izpopolnjujejo, igra občina posebno vlogo: ona je lastnik proizvodnih sredstev (tovarn itd.) in ne država, kot je to v Sovjetski zvezi in drugih socialističnih državah. Zanimiva je ugotovitev, da ima Jugoslavija skupno samo 500 občin.

Ob zaključku je profesor dr. Malaschofsky izrazil mnenje, da bi se nova visoka šola v Celovcu brez nadaljnega lahko posvetila raziskovanju evropskega jugovzhoda, ker ima za to vse pogoje.

Proslava v Celovcu

Zadnje nedeljo sta priredila Kršćanska kulturna zveza in Zveza pevskih društev v celovškem Domu glasbe slavnostno akademijo, ki je bila posvečena prvi obletnici smrti prof. dr. Franceta Cigana in 70-letnemu življenjskemu jubileju pesnice Milke Hartmanove. Lani umrlega dr. Cigana je kot glasbenika, kot učitelja in kot moža prikazal v svojem govoru tajnik ZPD Tomaž Holmar, življenjsko pot in pesniško ustvarjanje Milke Hartmanove pa je orisal predsednik KKZ Lovro Kaselj.

Pretežni del prireditve pa je bil seveda posvečen pesmi. Pomlajen in pod novim vodstvom Jožka Kovačiča se je predstavil pred desetimi leti ustanovljeni pevski zbor „Jacobus Gallus-Petelin“, ki je poslušalce presenetil in navdušil s svojim dovršenim izvajanjem tako zahtevnih komornih skladov kakor tudi narodnih napevov. Prav tako na visoki ravni je pevski zbor graš. študentov, katerega vodi Aleks Schuster, ki se je z Jožkom Kovačičem izkazal v solističnih vložkih; za mešani kvartet iz Štebna v Podjuni nastop v tem krogu že

samo iz vidika številčne moči ni bil lahek.

Pevski ansambli so v pretežni večini izvajali Ciganove priredbe, med njimi tudi več pesmi Milke Hartmanove, katere pesnitve so poleg tega recitirali še dijaki slovenske gimnazije.

ZVEZA SLOVENSКИH ŽENA

V a b i l o
n a

občni zbor ZVEZE SLOVENSКИH ŽENA

ki bo v sredo 8. marca 1972
ob 13. uri v Dijaškem domu
SSD v Celovcu, Tarviser Stra-
že 16.

Ob tej priložnosti bomo pro-
slavili tudi mednarodni praz-
nik žena.

Vabimo vas, da se občnega
zboru zanesljivo udeležite.

Odbor

„Okolje + voda = življenje“

Moderna družba, ki stremi za čim višjo življenjsko ravnijo in čim večjim gospodarskim porastom, porabi vedno več vode, oddaja pa odplake in s tem odpadne snovi, ki žal motijo biološko ravnovesje našega okolja. K sreči je naša generacija še pravočasno spoznala nevarnosti, ki prežijo na človeštvo, ter začela ukrepati.

S temi in podobnimi problemi se bavi informativna brošura z naslovom „Umwelt + Wasser = Leben“ (Okolje + voda = življenje), ki jo je izdalo in založilo zvezno ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo. Idejo za to brošuro je dal ministerialni svetnik dipl. inž. Emil Wurzer (vodja sekcije za vodovodno gradnjo v zveznem ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo). Uvodne besede sta napisala zvezna ministrica dr. Weihs (kmetijstvo in gozdarstvo) in Josef Moser (gradnja in tehnika). S strokovno vsebino pa so se bavili številni avstrijski strokovnjaki na področju vodnega gospodarstva v naši državi.

Odgovorni dejavniki za vodno gospodarstvo v državi so poskerbeli za predpise, ki prepovedujejo industrijskim obratom puščati odplake in odpadne snovi

v reke, ker uničujejo vodno življenje in hkrati v bližini okuženih rek kvarijo kakovost pitne vode. Pri vseh teh škodljivih pojavih oziroma škodljivih posegih v naravo so nujno potrebni protiukrepi v obliki gradenj raznovrstnih čistilnih naprav, ki preko posebnih filtrov očistijo odplake življenju nevarnih in škodljivih primesi. Seveda so te naprave zelo drage, vendar neobhodno potrebne. Ob neupoštevanju le-teh bi prišlo gotovo do katastrof, ki bi imele usodne posledice.

Brošuri je priložen tudi barvni zemljevid, ki zelo nazorno prikazuje biološko sliko kakovosti voda (rek) v Avstriji. Kakovost rečnih voda je v zemljevidu razdeljena na štiri kategorije (razrede), iz katerih je razvidno, da ima Koroška sorazmerno najčistejše reke, medtem ko Štajerska z Muro prednjači z najbolj onesnaženim vodovjem v Avstriji.

V prepričanju, da bo zanimiva in izčrpna vsebina 119 strani obsegajoče brošure našla dober odmev pri bralcih, je samo želeli, da bi se vzgojno delo in ukrepi v tem smislu še nadaljevali.

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA

Ugibala sta, kdo neki je izdal tako skrbno, do zadnjih podrobnosti pripravljeno in res tajno akcijo. Nestor je bil prepričan, da ljudje okoli majorja, ki jih uporabljata Vos, vohunijo za obe strani.

Nestor je neučakano pogledoval na uro.

„Zanima me, če bo sploh prišel. Odkrito ti povem, na živce mi grede zveze z ljudmi, ki prihajajo iz bližine nemškega štaba. Pri njih nikoli ne veš, ali bodo prišli sami ali bo prišla z njimi policija, ali so še naši ali že njihovi... Tudi temu, ki ga čakava, še ne zaupam povsem. Sicer Jelovčan dela z njim že dolgo in ga pozna še izpred vojne...“

„Komu tu sploh še zaupate?“ se je nasmehnil Blisk.

„Prav žal mi je, če mu delam krivico. Dan za dnem ugotavljamo, da sodimo drug drugega bodisi preostro, bodisi premilo... Vem, da je oboje slabo. Na žalost se pri našem delu zmote plačujejo z življenji. No, sicer pa boš videl sam. Napovedal je, da nam bo v kratkem prinesel nekaj posebnega. Njegove zveze segajo v Berlin, na Dunaj in v Celovec. V glavnem se ukvarja z Nemci in špijonažo okrog težkih rib. To nam pravzaprav malo koristi, pomembno pa je za zaveznike. O vsem tem mi je Jelovčan pravil le površno, ker deluje mož zelo samostojno.“

„Če je pomembno za zaveznike, tedaj je verjetno tudi za nas, saj gre za skupen boj. Slutim, da je tu šibka točka nemškega varnostnega aparata. Ne računajo, da se tudi mi že ukvarjamo z njihovim zaledjem, ker imamo dovolj opravili s svojim lastnim obstojem,“ je menil Blisk. Iz torbe je potegnil skico mesta ob jezeru, kjer je imel zarisane vse glavne nemške ustanove.

Domača hči jima je prinesla jabolčnika, kruha in kepo zaseke. Ko je odšla iz sobe, je Nestor odrezal velik kos od leba, ga namazal z zaseko, hlastno ugriznil in nadaljeval:

„Nisem ga še dodobra spoznal. Nosi nam obvestila takšnega pomena, da mu mogoče še Jelovčan povsem ne zaupa, saj si sploh ni moč predstavljati, kako pride do takšnih vestí.“

„To je usoda vseh obveščevalcev na dolgih stezah. Kar spomni se primerov iz zgodovine, vedno je bilo tako in tako tudi bo.“

„Prav zanimiv človek je. Že kot dijak se je navdušil za komunizem in bil že pred desetimi leti sprejet v partijo. Zato ga nihče ni vzel v službo v njegovem poklicu; je namreč precej izobražen. Ukvarjal se je s stankami in upiranjem delodajalcem. Postal je monter, delavec, puntar, vse bolj zagrenjen nad krivičnim svetom. Je domačin. Pred vojno je bil precej po svetu. Med vojno pa ga je gestapo že dvakrat zaprl in poslal v delovno taborišče. Oče ga je izvelkel s pomočjo hotelirke, tako kot so se izmazali s pomočjo poznanstev, žganja, klobas in denarja tudi mnogi drugi. Sicer bi ga bili prav gotovo ustrelili kot talca. Brata ima v hosti, sestro pa so pospravili naši, ne vem zakaj.“

Blisk je zamišljeno strmel predse in pripomnil:

„Marsikdo je bil že v nemških rokah. Ne moremo sumničiti vseh, ki so po kdo ve kakšnem naključju ušli smrti. Ali se li ne zdi, da jih je kar veliko? Saj jih je šlo samo skozi begunjske zapore nekaj tisoč.“

„Tu je še nekaj drugega,“ je nadaljeval Nestor. „Kot star komunist bi bil moral po pozivu centralnega komiteja na vstajo že 1941. leta v hosto. Kdo ve, kaj ga je zadržalo... Jelovčan ga je pridobil zase spomladi 1943, ko se je bolan vrnil iz delovnega taborišča in se zaposlil kot monter pri nekem nemškem montažnem podjetju. Dober delavec je. Takšen si pri Nemcih hitro pridobi zaupanje, če se navidez zanima samo za delo. Videl je že mnogo tovarn in raznoterih naprav. Zato mu je rečeno, naj se ne

vkluči v nobeno odporniško organizacijo in naj vzbuja vtis politično popolnoma brezbriznega človeka. Tudi on je že tuhtal, kako bi dobili v roke majorja Wolfa.“

Po stopnicah so se zaslišali nagli koraki. Pritekel je sosedov fantek z vestjo, da se hiši približuje možki. Prijela sta za orožje in pogledala skozi okno na pot.

Potem je vstopil. Segel je Nestorju v roko in zvedavo premeril Bliska od nog do glave. Ko mu ga je Nestor predstavil, mu je stisnil roko in rekel samo: „Izlok.“

„Misliš sem, da te ne bo,“ je prišel Nestor.

„Zamudil sem. Tako važne vesti imam, da sem izbral najbolj varno pot, ki pa je zato tudi najdaljša.“

Blisk ga je opazoval. Močan tridesetletnik s hladnim pronicljivim pogledom. Ta sodi med bistre ljudi, ki spretno prikrijevajo svoje bistvo. Prav verjetno je tudi vztrajen in trmast. Tudi roko je krepko stisnil, glas pa mu je zvenel nekam trdo in vznemirjeno. Opravljen kot delavec vzbuja pravšen vtis političnega brezbrizneža...

„Nestor, ali ne bi bilo bolje, če bi bila sama?“ je rekel prišlek.

„Ta naj te pa nikar ne moti. Iz centrale je in bo lahko odnesel poročilo takoj naprej, če je res tako važno in nujno,“ ga je pomiril Nestor in mu ponudil stol.

Sedli so.

„Prišli sta ženski iz Berlina. Saj se spominjaš, Nestor, da sem ti pripovedoval o zvezi, ki mi jo je priskrbel trafikant — pred vojno se je ukvarjal z reševanjem Judov pred nacističnim preganjanjem. Veš, stvar se plete že dolgo časa, zdaj pa smo menda le prišli do uspešnega konca. Prišli sta včeraj; z gospo van Straaten je prišla tudi suhljata petdesetletnica. Sestali smo se v vili ob jezeru. Neznanka se mi je predstavila in pokazala legitimacijo tolmača v Hitlerjevem glavnem stanu. Povedala je, da dela v tej

za oddih in razvedrilo

MARIJA MAJEROVA:

Dober zgled

To je bilo slavlja! Postaja je živela, postaja je proslavljala. Skozi okna postajnega poslopja se je razlegal tak hrup in krik, da so se prebujali speči potniki lokalnega vlaka iz dremanice in izpraševali nasproti sedeče sopotnike, kaj se dogaja. Le čudno, da tega dne niso trčili vlaki. Angel varuh, zaščitnik tirov, je čuval železničarske ljudi. Niti se ni iztiril lokalni vlak niti se ni ustavil skozi postajo drveči brzovlak.

Takega dne ta tiha postaja do zdaj še ni doživela. Postaja, oddaljena uro hoda od mesta, katerega ime je nosila, in ki je bila odrezana od vasi z ogori polj, s travniki in gozdovi, v glavnem pa z blatnimi cestami, postaja, katere osamljenost je strnila v prijateljsko vez vse postajne stanovalec in uslužbenec: postajnega načelnika, odpravnika in postajnega pomočnika — ta postaja je zvenketala z okenskimi šipami, se napihovala in pela.

Imeli so dovolj vzroka, da so mahali z ročkami in napijali sprevodnikom mimo vozečih vlakov! Imeli so dovolj vzroka, da so dvigali signalni lopar, kakor dviga kapelnik taktirko! Naenkrat tri poroke tam, kjer se morda do zdaj ni ustavil na ženitovanjskem potovanju niti par novoporočencev!

Stanovalec postajnega poslopja so bili v razpoloženju, ki mu pravimo rožnato. Pri moških se je to kazalo v glasnem govorjenju in pogumni življenjski modrosti, pri ženskah pa v hihitanju, sramežljivosti in koprncem vzdihovanju, ženi se je postajni načelnik, ženi se je odpravnik, ženi se je postajni pomočnik Kindl. Vsi pa so od samega jutra, od trenutka, ko so se vrnil iz avtobusom iz mesta, veseljačili v bratski vzajemnosti in družbenosti, saj imajo danes v službi namestnike. Toda niti njihov namestnik se niso mogli odtegniti ženitovanjski razgibanosti, zato je trgovec Simon Lukes prejel vozni listek za nasprotni kraj sveta od kraja, kamor je bil namenjen.

Vprašujete, kako se je to moglo zgoditi?

Nu, tak: če se je zataknil ob kremeljček ptiček, se je ujel ves.

Ta, kremeljček je nastavila Nanda, nanj pa se je ujel Kindl — in načelnik se je moral oženiti.

Seveda je to v zvezi! Nanda je bila načelnikova kuharica. Načelnik pa ni ostal samec le zato, ker mu je Nanda tako dobro kuhala. Pa čeprav je imel že iz gimnazijskih let trajno in nepretrgano, oddaljeno ljubezen, se ni oženil.

Na tisto občutljivo preka jevalčevo hčerko ni hotel niti misliti, toda ona mu je dopisovala vseh petnajst let neutrudno in se spomnila vsaj enkrat v letu na to, kako sta si obljubljala, oba še sedmošolca, v kotu malomestnega parka, večno ljubezen.

Da ne bi moral mnogo pisati, ji je včasih odgovoril z razglednico. Pa še to je izpolnil, namesto z voščilom h godu, k božiču, k novemu letu, k izvolitvi očeta preka jevalca v mestni svet, z ugotovitvijo, da se je gospodična, ki je napravila maturo, odločila pomagati očetu.

Tako je ostalo vse pri starem in tudi obvezal se ni k ničemer. Načelnika so laskanja v dopisih ganila, ganila pa ga je tudi zvesta vztrajnost prve ljubezni. Vendar se ni mogel odločiti, da bi po letih zopet pogledal v mesto, če je ona še vedno tisto vitko dekletce, vonj jasmína, rožnate ustnice? Ne, bila mu je ljubša v predstavi.

Izogibal se je stvarnosti. Zavedal se je, da bi to bila resničnost po petnajstih letih. S svojim, nekako negibljivim značajem, je rad vztrajal v razmerah, ki se niso spreminjale. Zato je branil Nandi, da bi hodila s Kindlom. Slutil je neprijetnost. Ko sta ga prosila oba, naj bi jima poroke ne branil, je odločitev odlagal.

Toda Nanda je bila ena izmed tistih, ki ne čakajo na božje usmiljenje.

Pred postajnega gospodarja se je postavila z vlažnimi magdalenskimi očmi in iztisnila iz sebe, da se mora poročiti.

„Torej vi me... Vi ste me zaskočili!“ je jecljal načelnik in bi se bil morda razjezil, če bi ga ne bila spravila Nanda s svojim običajnim pretvarjanjem v nasmeh. Ta jih je imela za ušesi! Ni se dala. Rad ali ne, gospod načelnik ji je moral verjeti, ko pa se mu je izpovedala tako brez pridržka.

Zato pa si je vsaj olajšal:

„Nanda, ti daješ dekletom slab zgled! In sploh! Saj boš šla k poroki brez venčka!“

„Pa naj!“ je odsekala Nanda „Narod potrebuje naraščaja!“

Za venčkom ji ni bilo ravno hudo! Zdaj pa je sploh v modi, da se poročajo v klobukih. Samo da dobi Kindla in da ji ne bo treba zapuščati svoje mile, tihe postaje!

Kje drugje bi stanovala tako lepo! Od tu ima le skok v gozd na gobe, k ribniku imajo postajne rabe le lučaj daleč in na fazanskem travniku se perilo tako lepo beli!

Načelnik zaradi Nandinega veselja ni mogel spati. Seveda, skrbelo ga je tudi njegovo lastno gospodarstvo. V njem se je začela polagoma porajati odločitve, ki pa nikakor ni mogla najti pravega ravnotežja. In ker se je bal, da bi se prenaglil, se je načelnik zaradi tega prej še trikrat prepal. Četrtri dan pa se je odpravil po svojo bodočo.

Presenetil jo je za pultom očetovega podjetja. Hotel je priti tja nepoznan, toda ona ga je takoj spoznala. Dijaške sanje so se seveda razpršile: iz spominskih meglic je stopila precejšnja tridesetletnica, gladka in rdeča kot naslikano jabolko. Oba sta se gledala osuplo, toda nikakor ne užaloščeno. Zakaj so sanje in te so

bile priložene k starim spričevalom sporazumno. Sicer pa se je bodoča izpremenila le na telesu, v duši je ostala občutljiva in nežna sedmošolka, čeprav je postala dobra gospodinja.

V zasedenih postajnih poslopjih je mrgolelo zidarjev, sobnih slikarjev in pleskarjev. Moški v popackanih oblekah so si tu uredili kot v delavnici. Nekateri so postavljali peči, drugi so dovažali pohištvo in orodje. Nanda se je vrtela na stolu.

Odpravnik, stari samec, je hodil po tem razdejanju, kakor po nepričakovanem naliču iz utrganega oblaka. Nenehoma se je moral izogibati opeki in dvigati noge iz luž. Ves čas je molčal, niti ni kadil, pa niti psa ni pogladil. Da bi se izognila neredu, sta hodila v prostem času ven v mestece oba, gospod in pes.

In prav v mestu je prežala na njegov samski položaj nevarnost. S takim nevarljivim obrazom! S tako mirnim pogledom! V tako mili osebi!

Učiteljica ročnih del je obedovala v gostilni, v kateri je posedal nad časniki tudi gospod odpravnik. Ona je tudi rada brala, toda brala je, kakor je bil od nje izvedel, le pesmi. Ljubila pa je tudi naravo. Tisti gozd poleg postaje, je pravila, je kakor iz Sna kresne noči! In ribnik Paličak tam za progo da jo spominja na jezero Ukereve. Fazanski travnik, na katerem rastejo spomladni veliki zvončki, jeseni pa podleski, je kakor ustvarjen za ples vil.

Gospod odpravnik jo je povabil, naj bi šla tja na izprehod — in iz tega je bila poroka.

Ko sta bili načelnica in Kindlova zadnjič v okolici, je telebnil z njima raz prižnico tudi gospod odpravnik — enkrat za trikrat!

Zato je bilo toliko slavlja, zato je bilo na tih postaji toliko ljudi.

Po porokah se je postaja spremenila. Kjer je prej kraljevala Nanda, so zdaj gospodarile tri mlade gospe. To ni bila več tiha postaja, zakaj tu so peli in igrali na klavir ali pa je gmel radio.

Kmalu se je razlegalo naokoli tudi drugačno vpitje.

Prva izmed mladih soprog je kupila otroški voziček Kindlova.

Komaj se je fant rodil, že se je razvpil po vsej postaji. Za botra je šel, kakor je zahteval postajni običaj, gospod načelnik. Kindl mlađši je dobil od botra v dar srebrno uro. „Jaz bi mu dal rajši kakšno du-

A n e k d o t e

Walt Disney je imel na pisalni mizi akvarij z zlato ribico. „Zakaj vam je ribica tako všeč?“ ga je vprašal neki znavec.

„Zato, ker venomer odpira usta, pa kljub temu ne gobezda.“

Na predavanju poljskega paleontologa Vladimira Kowalewskiego je eden izmed študentov dolgočasno zakikirikal. Kowalewski je pripomnil:

„Ura je komaj 19, ne pa tri po polnoči. Instinkt vas je prevaral.“

Ginekolog Bumm je imel tudi strupen jezik in so se ga na izplih vsi balli. Študentu, ki je na vprašanje o pomoči pri porodu odgovoril čisto napačno, je dejal:

„Izvrstno! Če vzamete zdaj porodniške klečče in treščite z njimi očeta po glavi, ste iztrebili vso družino!“

šilo,“ je zabrundal Kindl starejši z očetovskim ponosom.

Če je bila postaja prej družabni branik samskih mož, se je izpremenila zdaj v majhen ženski svet ženskih težej, prostorskega šepetanja, tajnih ugibanj in veselih prevratov.

Zdaj so začeli Kindlovemu dečku rasti zobčki in so nastale z njim skrbi, zdaj se je zopet spotaknila gospa načelnikova ob tračnico in skoraj bi bila padla, o, o, to bi bil lep dar! Na srečo se ni zgodilo nič. Deklica se je rodila po vseh pravilih, le tistih devet mesecev navihanka ni dodržala. Načelnik je zvrnil to na Nandin slab zgled.

Otročička sta proslavila novo slavlje in nov krst. Za botro je šla gospa odpravnikova, ki se je držala nekoliko sramežljivo, zakaj — šepetalo se je — pri odpravnikovih pa še vedno ni nič.

„Dragi tovariš,“ je napil načelnik botru, „zdaj ste pa vi na vrsti, da ohranite sloves postaje!“

Dokler so bili možje še samci, je bilo videti, kakor bi postaja ne obratovala, stal je tudi čas. Zdaj pa je tekel čas kot voda in vedno se je nekaj dogajalo. Nandin Deček je že begal za atekom z rdečo zastavico, načelnikova Liduška pa se je učila stati v leseni „gredici“ — gospod

odpravnik pa je slabe volje poslušal nedolžne zbadljivke prijateljev iz mesteca.

„Kako veselo je tu, kako to raste! Vi pa nič, vi nič, vi, gospod odpravnik, s postajo niste solidarni!“

„Da bi te strela,“ si je mislil odpravnik užaloščen.

Nekoč je peljal svojo gospo v Prago. O tem ni omenil nikomur. Nihče ni zvedel, da je stari doktor utrl mladi ženi solzice in jo prisilil k ljubeznivemu nasmehu, ko ji je rekel:

„Pazite nase in pripravljajte si ple-nice!“

Postaja je videla le, kako je vodil gospod odpravnik svojo gospo, kot bi bila iz najizrednejšega porcelana, da gospa naskrivaj šiva srječke, da veze velike podbradne prtičke in da se oba skrivaj nasmehujeta.

V času, ko je narava okoli postaje vreščala s polnimi gnezdi, ko si je nastavilo vsako steblo cvet kakor pesem, ko je veter odpiral oblake kot velikanska naročja, se je razlegal iz postajnega poslopja hrupen krik dveh zdravih otroških grl, in odpravnik je stekel iz spalnice naravnost k blagajni in naznanil občinstvu, čakajočemu na vozne listke: „Dva fanta! In kakšna!“

Nato je Kindlova prenehala bleščati kot dober zgled.

Gorge je za Helenin rojstni dan naročil njen kip pri znanem japonskem kiparju Kicumu, ki je tisto leto že dobil nagrado za mavčni odlitek.

Helena je imela že več svojih portretov, kipov in torzov, toda z nobenim ni bila zadovoljna, čeprav so jih izdelali najboljši slikarji in kiparji. Govorila je, da nobeno od teh del ne dosega njene dovršene lepote.

— Poglej nos, je negodovala nad svojim kipom v bronu, nekaj ni v redu z nosom.

Kiparju, ki je osem let klesal njen kip v granitu, je rekla z našobljenimi ustnicami:

— Prav prostaški okus imate. Tako enkratna in nežna sem, če pa človek pogleda vaš kip, se mu zdi, da vam je bila za model kakšna kmetica.

Res pa je, da je bila njena lepota skoraj popolna. Helena je vse življenje čakala, da bi bila ta lepota posneta v vsem sijaju, da bi dobila kip ali sliko, ki bi bila prav tako lepa, kot je bila ona.

Kazalo je, da bo Kicum končno izpolnil nje-no željo.

— Oh, George, morda se mu bo posrečilo... —

— Upam, je zamrmral George. Če le pomislim, koliko denarja sem že zapravil, kako so bežala leta.

— Toda to je tako pomembno. Moj obraz, poteze na mojem obrazu, moja lepota, vse to mora najti svojega mojstra... —

— Kaj bi bilo, če bi se dal za spremembo slikati jaz... —

— Kaj praviš? —

— Nič, nič, čas bo, da se odločiš, kako boš oblečena.

Helena se je odločila za obleko, ki je veljala 1000 dolarjev. Res se ji je lepo podala in tudi prav je bilo, da bo kar se da lepa.

Kicum je prišel z nekaj vrečami mavca in z lopatico. Priklonil se ji je in dejal:

— Najprej vas bom moral namazati z mastjo, gospa.

— Bo to kaj zmanjšalo mojo lepoto? Upam, da ne, je rekla, ko jo je umetnik začel mazati.

R i d R e e d :

POPOLN POSNETEK

— Ne, je odgovoril George, ki je pomagal kiparju.

Posadila sta Heleno na kuhinjsko mizo. Potem sta jo ovila s povoji.

— Ramena so zelo pomembna, je Helena opozorila Kicum.

— Vem, kaj delam, je resno odgovoril umetnik. Začel bom pri nogah.

— Prepričan sem, da ti bo všeč, je dejal George, ko je mavčna obloga že segla do njenih kolen. To bo tvoja prava podoba. Lepo delo, je potrepil kiparja po ramenu.

— Da, je odvrnil Kicum. Umetnik sem.

Ko ji je oklep segel do pasu, je začela stakati:

— Vročje mi je... Kaj ne morete hitreje? —

— Glavo bom na koncu, je dejal Kicum, ne da bi trenil.

— Dobro, samo pazite na usta.

V ogledalu je Helena videla mumijo v mavcu do ramen.

— Tako je kot v peklju.

— Pohiite! Že vidim, da spet ne bo tako, kot bi moralo biti!

— Kaj, se je zgrozil George, že spet začenaš...?

— Počakajte do konca, je bil užaljen kipar.

— Dobro dobro... Malo pohiite! Skuhala se bom!

Obraz ji je prekril s tanko gazo. V usta in nosnice ji je vtaknil slamice, da bi lahko dihala, ko bo tudi njena glava v mavcu.

— Če ne bo dobro, mi bosta drago plačala, je še rekla, preden ji je povil usta.

Kicum je delal hitro. Čutila je njegove roke, ko je gladil komaj malo posušeni mavec. Hotela je dvigniti roko in mu pokazati, naj bo hitrejši, pa je bilo že prepozno. Roka je bila trda, kot bi bila kamnita.

Kmalu ji je pokrili oči, ušesa, vso glavo. Helena je bila v oklepu.

Morda pa bo le kaj iz tega. Ko ji bodo sneli oklep, bo Kicum napravil kip, ki ji bo popolnoma podoben.

Kaj pa, če ji bosta svinjska mast in vročina pokvarili kožo?

Kaj, če ji bodo pulili lase, ko ji bodo snemali ta oklep?

Če se ji kaj takega zgodi, bosta Kicum in George krepko plačala!

Vse je bilo tiho. Nič ni več slišala, nič ni videla. Poskušala si je predstavljati, kaj delata in kaj govorita. Gotovo se pogovarjata in pije-ta martini... Ko bi jima le mogla namigniti, naj pohiite, da ne more več zdržati... —

Pohiite, pohiite, prosim, je nemo prosila.

Tako sta jo pustila nekaj ur. Ko ni več dihala, sta odstranila slamnice in zamašila luknja. Vzela sta jo z mize. George jo je držal, Kicum pa je napravil podstavek za sedeči kip.

Kakšnih deset dni pozneje sta jo prodala muzeju moderne umetnosti.

